

Ясавееў М.Г., Страха М.Л., Анціпін Я.Б. Канцэпцыя закона “Аб прыродных лячэбных рэсурсах, курортах і рэкрэацыйных мясцовацях” // Весці БДПУ. 2004. № 3. Сер. 3. С. 31—34.

УДК 504 (476)

М. Г. Ясавееў, М. Л. Страха, Я. Б. Анціпін

КАНЦЭПЦЫЯ ЗАКОНА “АБ ПРЫРОДНЫХ ЛЯЧЭБНЫХ РЭСУРСАХ, КУРОРТАХ І РЭКРЭАЦЫЙНЫХ МЯСЦОВАСЦЯХ”

На працягу апошніх гадоў у прыродаахоўным заканадаўстве Рэспублікі Беларусь адбыліся значныя змяненні. Былі прыняты новыя заканадаўчыя акты, падвергліся перагляду і рэвізіі раней прынятыя законы. Так, у 2002 г. быў прыняты ў новай рэдакцыі Закон Рэспублікі Беларусь “Аб ахове навакольнага асяроддзя”, які вызначае прававыя асновы аховы навакольнага асяроддзя, прыродакарыстання, захавання і аднаўлення біялагічнага шматлічча, прыродных рэсурсаў і аб’ектаў і накіраваны на забеспячэнне канстытуцыйных правоў грамадзян на спрыяльнае для жыцця і здароўя навакольнае асяроддзе. Аднак прынятыя законы ў галіне прыродакарыстання і аховы прыроды толькі ў агульных рысах ці часткова закранаюць пытанні выкарыстання прыродных лячэбных рэсурсаў, арганізацыі курортаў і рэкрэацыйных тэрыторый.

У цяперашні час ў Рэспубліцы Беларусь склалася даволі неспрыяльная сітуацыя ў галіне выкарыстання прыродных лячэбных рэсурсаў, арганізацыі і функцыянаванні курортна-рэкрэацыйных устаноў і комплексаў. Па гэтай прычыне важна і неабходна распрацаваць закон, які б вызначаў прававыя, арганізацыйныя, эканамічныя і сацыяльныя адносіны ў галіне экалагабяспечнага выкарыстання лячэбных прыродных рэсурсаў, прыродных тэрыторый курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей і быў бы накіраваны на забеспячэнне лячэння і прафілактыкі, а таксама рэкрэацыі насельніцтва Беларусі.

Асноваю заканадаўства, ў якім будзе вызначаны заснаваны на палажэннях Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь прававы статус выкарыстання прыродных лячэбных рэсурсаў, рэкрэацыйных мясцовасцей і курортаў, павінен стаць распрацоўваемы Закон і іншыя нарматыўна-прававыя акты Рэспублікі Беларусь. Гэтыя акты будуць рэгуляваць адносіны, што ўзнікаюць у сувязі з выкарыстаннем і аховай прыродных лячэбных рэсурсаў як у межах асабліва ахоўваемых прыродных тэрыторый, так і размешчаных па за імі. Таксама неабходна вызначыць і заканадаўча замацаваць паўнамоцтвы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь у абазначанай сферы дзейнасці. Яны павінны ўключаць: вызначэнне асноўных напрамкаў дзяржаўнай палітыкі ў сферы санаторна-курортнага лячэння, адпачынку і рэкрэацыі; устанаўленне норм і правіл карыстання прыроднымі лячэбнымі рэсурсамі, рэкрэацыйнымі мясцовасцямі і курортамі; вядзенне дзяржаўнага ўліку курортнага фонда Рэспублікі Беларусь і дзяржаўных рэстраў рэкрэацыйных мясцовасцей і курортаў, прыродных лячэбных рэсурсаў; устанаўленне граніц і рэжымаў акругаў санітарнай (горна-санітарнай) аховы курортаў, якія маюць рэспубліканскае значэнне; ажыццяўленне дзяржаўнай экспертызы генеральных планаў (праграм) развіцця курортаў і курортных раёнаў, разведаных запасаў прыродных лячэбных рэсурсаў, якія маюць рэспубліканскае значэнне; устанаўленне падаткавых, візавых, мытных, інвестыцыйных ільгот, прызваных стымуляваць захаванне і развіццё курортаў; арганізацыю міжнароднага супрацоўніцтва ў сферы вывучэння і выкарыстання прыродных лячэбных рэсурсаў, рэкрэацыйных мясцовасцей, курортаў і курортных раёнаў.

Найбольш важным аспектам дзейнасці Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь у абазначаным напрамку з'яўляецца прызнанне тэрыторыі лячэбна-аздараўленчай мясцовасцю ці курортам на падставе спецыяльных навуковых курорталагічных, гідрагеалагічных і іншых даследаванняў. Курорты і рэкрэацыйныя мясцовасці могуць быць, у залежнасці ад іх умяшчальнасці, колькаснага і якаснага складу лячэбных прыродных рэсурсаў,

рэспубліканскага і мясцовага (абласнога) значэння. Аднясенне курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей ажыццяўляецца: да курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей рэспубліканскага значэння — Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь па сумеснаму прадстаўленню адпаведных органаў кіравання курортамі, Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь і ведамасных органаў па кіраванню курортнымі ўстановамі і ўстановамі адпачынку на курортах; да курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей мясцовага значэння — абласнымі выканаўчымі камітэтамі па сумеснаму прадстаўленню адпаведных органаў кіравання курортамі, Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь і ведамасных органаў па кіраванню санаторна-курортнымі ўстановамі адпачынку на курортах. Падставаю для аднясення курорта і рэкрэацыйнай мясцовасці адпаведна да курорта і мясцовасці рэспубліканскага ці мясцовага значэння служыць тэхніка-эканамічнае абгрунтаванне (ТЭА), падрыхтаванае і зацверданае Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі.

Спецыялізацыя (медыцынскі профіль) курортаў і санітарна-курортных устаноў вызначаецца Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню ведамасных органаў кіравання санаторна-курортнымі ўстановамі. Па спецыялізацыі курорты дзеляцца на курорты агульнага прызначэння і спецыялізаваныя (для лячэння канкрэтных захворванняў). Каардынацыя дзейнасці санаторна-курортных устаноў і ўстаноў адпачынку на курортах адносна выкарыстання прыродных рэсурсаў, арганізацыі санаторна-курортнага рэжыму, кантролю за арганізацыяй лячэбна-прафілактычнай работы і аказання навукова-метадычнай і кансультацыйнай дапамогі ажыццяўляецца органамі па кіраванню курортамі, Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі.

Развіццё курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей павінна весціся ў адпаведнасці з праектамі раённай планіроўкі і генеральнымі планами развіцця курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей, а таксама комплекснымі і мэтавымі рэспубліканскімі і мясцовымі праграмамі. Адвод зямельных участкаў для

будаўніцтва аб'ектаў ажыццяўляецца ў межах тэрыторыі курортаў ці рэкрэацыйных мясцовасцей у адпаведнасці з генеральнымі планамі і праектамі дэталевай планіроўкі курортаў ці рэкрэацыйных мясцовасцей у парадку, які ўстаноўлены дзеючым у Рэспубліцы Беларусь заканадаўствам. Да адвода зямельных участкаў пад будаўніцтва новых і пашырэнне дзеючых санаторна-курортных устаноў і ўстаноў адпачынку пытанне аб месцы іх размяшчэння вырашаецца: на курортах ці рэкрэацыйных мясцовасцях рэспубліканскага значэння — Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню органаў па кіраванню курортамі і ведамасных органаў па кіраванню санаторна-курортнымі ўстановамі і ўстановамі адпачынку на курортах пасля ўзгаднення іх з Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь, Міністэрствам па архітэктуры і будаўніцтву, Дзяржаўным камітэтам Рэспублікі Беларусь па нагляду за бяспечным вядзеннем работ у прамысловасці і атамнай энергетыцы; на курортах мясцовага значэння — абласнымі выканаўчымі камітэтамі па прадстаўленню адпаведных органаў па кіраванню курортамі і ведамасных органаў па кіраванню санаторна-курортнымі ўстановамі і ўстановамі адпачынку на курортах пасля ўзгаднення іх з Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь, Міністэрствам па архітэктуры і будаўніцтву, Дзяржаўным камітэтам Рэспублікі Беларусь па нагляду за бяспечным вядзеннем работ у прамысловасці і атамнай энергетыцы. Будаўніцтва на курортах новых і пашырэнне дзеючых прамысловых і сельскагаспадарчых прадпрыемстваў, іншых аб'ектаў, не звязаных непасрэдна з задавальненнем патрэб людзей, якія прыбываюць на курорт для лячэння і адпачынку, і мясцовага насельніцтва ці тых, што адмоўна ўплываюць на прыродныя лячэбныя рэсурсы, павінна быць строга забаронена.

У будучым законе важна адлюстравіць права дзяржаўнай уласнасці на прыродныя лячэбныя рэсурсы, прыродныя тэрыторыі курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей. Прыродныя лячэбныя рэсурсы павінны прадастаўляцца юрыдычным і фізічным асобам для лячэння і прафілактыкі

захворванняў, а таксама ў мэтах адпачынку і рэкрэацыі. Мінеральныя воды могуць выкарыстоўвацца таксама для прамысловага разліву. Выяўленне прыродных лячэбных рэсурсаў павінна адбывацца шляхам прывядзення комплексных медыка-біялагічных, кліматычных, геалага-гідралагічных, курорталагічных, ландшафтных і іншых навукова-даследчых работ пры каардынацыі гэтых работ з Мінсздавам, Мінпрыроды, Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі і іншымі навуковымі арганізацыямі.

Распрацоўка радовішчаў мінеральных вод і лячэбных гразей, іншых лячэбных рэсурсаў павінна весціся ў адпаведнасці з атрыманай ліцэнзіяй. На курортах, у курортных і рэкрэацыйных мясцовасцях распрацоўка прыродных лячэбных рэсурсаў павінна ажыццяўляцца спецыялізаванымі прадпрыемствамі і арганізацыямі, якія маюць ліцэнзіі на гэты від дзейнасці. Аб'ёмы здабываемых мінеральных вод, лячэбных гразей, а таксама іншых карысных выкапняў, аднесеных да катэгорыі лячэбных прыродных рэсурсаў, павінны ліміціравацца зацверджанымі па прамысловых катэгорыях запасамі і тэрмінамі іх эксплуатацыі. Тэхнічныя метады, якія прымяняюцца пры эксплуатацыі ўказаных прыродных лячэбных рэсурсаў, павінны грунтавацца на тэхналагічных схемах іх распрацоўкі. Якасць прыродных лячэбных рэсурсаў рэгламентуецца спецыяльнымі медыцынскімі заключэннямі, у якіх вызначаецца кандыцыйнае ўтрыманне карысных і шкодных для чалавека кампанентаў.

Тэхналогія здабычы, падрыхтоўкі і выкарыстання мінеральных вод, лячэбных гразей, а таксама іншых карысных выкапней, аднесеных да катэгорыі прыродных лячэбных рэсурсаў, павінны гарантаваць абарону радовішчаў ад датэрміновага вычарпання і забруджвання і абарону карысных выкапняў ад страты лячэбных якасцяў. Кантроль за эксплуатацыяй лячэбных прыродных рэсурсаў гэтай катэгорыі праводзіцца Дзяржаўным камітэтам па бяспечнаму вядзенню работ у прамысловасці і атамнай энергетыцы. У выпадку парушэння ўстаноўленых правіл і лімітаў (квот) выкарыстання

прыродных лячэбных рэсурсаў права карыстання прыроднымі лячэбнымі рэсурсамі можа быць спынена, прыпынена ці абмежавана.

У законе неабходна адлюстраваць пытанні арганізацыі лячэння на курортах. Лячэнне на курортах павінна праводзіцца па навукова-абгрунтаваных метадах, зацверджаных Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь пасля ўзгаднення з Рэспубліканскім навукова-курортным саветам. Арганізацыя лячэбна-прафілактычнага працэса ў санаторна-курортных установах Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца ў адпаведнасці са статутамі гэтых устаноў і навукова-метадычнымі рэкамендацыямі Рэспубліканскага навукова-курортнага савета і Міністэрства аховы здароўя Рэспублікі Беларусь.

Фінансаванне курортаў рэспубліканскага значэння, уключаючы развіццё транспарта, сістэм каналізацыі, водазабеспячэння, энергазабеспячэння, прыродаахоўныя мерапрыемствы, павінна ажыццяўляцца за кошт сродкаў рэспубліканскага бюджэта, а таксама за кошт іншых крыніц фінансавання ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. Санаторна-курортныя арганізацыі, якія спецыялізуюцца на лячэнні грамадзян, што маюць ільготы, устаноўленыя Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь па санаторна-курортнаму абслугоўванню насельніцтва, з улікам аб'ёмаў аказаных паслуг прыраўноўваюцца па аплаце камунальных паслуг да лячэбных устаноў, падведомасных органам абласнога падпарадкавання.

Эканамічнае абгрунтаванне развіцця курорта ці рэкрэацыйнай мясцовасці і экалагічная ацэнка іх прыродных лячэбных рэсурсаў ажыццяўляецца ў адпаведнасці з Дзяржаўным кадастрам прыродных лячэбных рэсурсаў Рэспублікі Беларусь і зацвярджаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь. Любая гаспадарчая дзейнасць чалавека ў межах тэрыторыі курорта ці рэкрэацыйнай мясцовасці павінна кантралявацца дзяржаўнымі органамі. Таму з мэтай забеспячэння збора, апрацоўкі, захавання і аналіза інфармацыі аб стане навакольнага асяроддзя і прыродных лячэбных рэсурсаў, прагназіравання іх змянення пад уплывам гаспадарчай

дзеінасці, а таксама распрацоўкі навукова абгрунтаваных рэкамендацый для прыняцця рашэнняў у галіне кіравання ствараецца сістэма дзяржаўнага маніторынга прыродных тэрыторый курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей. Маніторынг прыродных тэрыторый курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей павінен з’яўляцца састаўною часткаю дзяржаўнай сістэмы маніторынга навакольнага асяроддзя і ажыццяўляцца ў парадку, устаноўленым Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Мяркуецца, што Закон “Аб прыродных лячэбных рэсурсах, курортах і рэкрэацыйных мясцовасцях” павінен складацца з 12 глаў (41 артыкула). Прыкладная структура закона прыводзіцца ніжэй.

Глава I	Агульныя палажэнні, паняцці і вызначэнні	(арт. 1—4)
Глава II	Паўнамоцтвы Савета Міністраў, органаў выканаўчай улады. Утварэнне і развіццё курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей	(арт. 5—12)
Глава III	Выкарыстанне прыродных лячэбных рэсурсаў і прыродных тэрыторый курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей	(арт. 13—17)
Глава IV	Арганізацыя лячэння і абслугоўвання на курортах і рэкрэацыйных мясцовасцях	(арт. 18—19)
Глава V	Эканамічнае і фінансavae забеспячэнне курортнага лячэння і рэкрэацыі	(арт. 20—24)
Глава VI	Санітарная (горна-санітарная) ахова прыродных лячэбных рэсурсаў, рэкрэацыйных мясцовасцей	(арт. 25—30)
Глава VII	Маніторынг і кадастр прыродных тэрыторый курортаў і рэкрэацыйных мясцовасцей	(арт. 31—33)
Глава VIII	Арганізацыйныя структуры санаторна-курортнай і аздараўленчай дапамогі на курортах і рэкрэацыйных мясцовасцях Рэспублікі Беларусь	(арт. 34—35)
Глава IX	Вырашэнне спрэчак у галіне выкарыстання і	

	аховы прыродных лячэбных рэсурсаў, рэкрэацыйных мясцовасцей і курортаў	(арт. 36—37)
Глава X	Адказнасць за парушэнне закона і кантроль за яго выкананнем	(арт. 38—39)
Глава XI	Міжнародныя дагаворы	(арт. 40)
Глава XII	Заклучныя палажэнні	(арт. 41)

Пры распрацоўцы праекта Закона “Аб прыродных лячэбных рэсурсах, курортах і рэкрэацыйных мясцовасцях” быў праведзены аналіз наступных заканадаўчых актаў: Закона Рэспублікі Беларусь “Аб асабліва ахоўваемых тэрыторыях”, Закона Расійскай Федэрацыі “Аб прыродных лячэбных рэсурсах, здараўленчых мясцовасцях і курортах”, Закона Украіны “Аб курортах”, Закона Рэспублікі Беларусь “Аб ахове навакольнага асяроддзя”, Закона Рэспублікі Беларусь “Аб экалагічнай экспертызе” і інш.

Літаратура

Закон Рэспублікі Беларусь аб ахране асяроддзя. — Мн.: БНИЦ «Экологія», 2002. — 80 с.